
Slobodan Novokmet*

Institut za srpski jezik SANU

**Hronika okruglog stola „Jezik medija danas“
održanog 28. novembra 2022. godine**

prikaz
UDC 80:07(497.11)
005.745:3.077.7"2022"(497.11)

Preko platforme Zum održan je 28. novembra 2022. godine prvi okrugli sto pod nazivom „Jezik medija danas“, u organizaciji projekta Javni diskurs u Republici Srbiji i pod pokroviteljstvom Fonda za nauku Republike Srbije i programa „Ideje“. S obzirom na to da je jedan od osnovnih ciljeva projekta Javni diskurs u Republici Srbiji sagledavanje različitih aspekata upotrebe jezika u medijima, javila se ideja za serijom okruglih stolova, u kojima bi učestvovali lingvisti, nastavnici, novinari, lektori, psiholozi i dr., i u kojima bi se u razmeni tematski raznovrsnih referata, kroz razgovore i zapažanja, došlo do izvesnih zaključaka o tome kakve sve teme otvara jezik medija danas u Srbiji, od onih kakva je akcenatska slika do toga kako se određena jezička sredstva (zlo)upotrebljavaju da bi se prenela izvesna poruka ili društveno-politička namera. Broj prijavljenih referata (13 referata i 14 učesnika) i njihova tematska raznolikost naveli su organizatore da okrugli sto podele na tri tematska bloka.

Prvi blok bio je posvećen temama koje pokazuju kako se određena jezička sredstva koriste u konkretnom društveno-političkom kontekstu, ne bi li se u javnom mnjenju stvorila određena slika ili prenela izvesna poruka čiji cilj ide i ka usmeravanju javnosti određenim stavovima. Blok je otvorila Jovana Jovanović sa Instituta za srpski jezik SANU referatom „Sintagma porodične vrednosti u srpskom javnom diskursu“ u kome je iznela niz zapažanja o tome kako se sintagmom porodične vrednosti sve češće u javnosti manipuliše od strane određenih društveno-političkih, ali i verskih grupacija ne bi li se učitavanjem u nju vrednosnih elemenata tzv. tradicionalne kulture stvorila opozicija prema onim grupama koje su „drugačije“ i koje te vrednosti naizgled ne dele. Vanja Miljković, sa Instituta za srpski jezik SANU, pokazao je referatom „Majdanpečki protesti (jun – oktobar 2022. godine) u domaćim pisanim elektronskim medijima u

* Institut za srpski jezik SANU, Knez Mihailova 36/I, 11000 Beograd, Srbija; e-mail: slobodan.novokmet@isj.sanu.ac.rs

svetlu kritičke analize diskursa” kako se razlika u društvenoj moći između aktera ovih protesta reflektovala i na strategiju izveštavanja većine medija o ekološkim protestima aktivista u Majdanpeku. Pristupajući temi iz dugogodišnjeg novinarskog i lektorskog iskustva, Marjana Stevanović je referatom „Jezik rodne ravnopravnosti u medijima” ukazala primerima na čitav niz pogrešnih medijskih praksi kojima su izloženi ženski akteri u izveštavanjima o nasilju nad ženama, kao i to kako su žene u medijima predstavljene spram stereotipa o rodnim ulogama, iznoseći niz smernica o tome kako takvo izveštavanje može biti objektivnije i profesionalnije. U okviru projekta analize medijskog diskursa na temu migranata u Srbiji, Branka Novčić Korać, sa Fakulteta organizacionih nauka u Beogradu, i Miljana Milojević, sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, predstavile su referat „Prikaz migranata u medijima”, u kojem su kroz razdoblje od 2015. godine do danas analizirale širok korpus medijskih objava o migrantskoj krizi prateći, pre svega, kako je u medijima dominantno rastao tzv. negativni sentiment usmeren prema datoj situaciji. Svetlana Slijepčević Bjelivuk, sa Instituta za srpski jezik SANU, govorila je o „Ukrajinskoj krizi u medijskim naslovima”, temeljno predstavljajući različite aspekte medijskog izveštavanja o ovom sukobu, od „držanja strane” određenih medija Rusiji u konfliktu do analize i komentara ključnih reči u kojima počivaju presudni procesi medijskog diskursa vezanog za ukrajinsku krizu.

U drugom bloku okruglog stola predstavljena su četiri nova referata. Milica Milovanović iz Gimnazije „Svetozar Marković” u Jagodini izlagala je referat na temu „Mehanizmi pristrasnosti i učitavanja (na primerima emisija u kojima je voditelj moderator a ne učesnik)”, u kome je analizirala jezičke prakse, od formi obraćanja i etikecije do pristrasnosti i iznošenja vlastitih stavova, po kojima voditelji televizijskih emisija izlaze iz uloge objektivnih moderatora razgovora preuzimajući aktivnu ulogu u dijalogu. Aleksandra Lazić, doktorandkinja sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, predstavila je, ispred projekta Reason4healt, istraživanje „Kako mediji izveštavaju o alternativnoj medicini? Analiza sadržaja onlajn novina i magazina u Srbiji”, baveći se pitanjem prakse s kojom određeni mediji pristupaju alternativnoj medicini i njenoj popularizaciji, načinima na koje se naučna terminologija u njoj zloupotrebljava, a pseudonaučna ohrabruje. Milica Đukić, doktorandkinja Filozofskog fakulteta iz Kosovske Mitrovice, zašla je u sferu društvenih mreža i nove fitnes terminologije. Predstavljajući referat pod nazivom „Nove reči iz oblasti treninga i zdrave ishrane u objavama na Instagramu”, objasnila je njihovo značenje, tvorbene modele i pravopisne probleme koji se javljaju pri adaptaciji leksike ovog tipa, dominantno

engleskog porekla. Slobodan Novokmet sa Instituta za srpski jezik SANU se referatom „Sintagma ekonomski tigar u srpskom javnom diskursu“ bavio upotrebom izraza ekonomski tigar u domaćim medijima, njegovim poreklom i opsegom funkcionalno-stilske upotrebe, koja sve više iz pozitivnog političko-ekonomskog diskursa prelazi u ironičnu upotrebu u komentarima na društvenim mrežama i portalima.

Treći blok počeo je referatom Valentine Ilić sa Filološkog fakulteta u Beogradu „(In)deklinalnost verzalnih skraćenica između javnog diskursa, norme i sistemnosti“, u kome je na konkretnim primerima upotrebe skraćenice SKZ (Srpska književna zadruga) u različitim onlajn izvorima pokazala nesklad između zvaničnog pravopisnog uzusa i upotrebne norme, predlažući reviziju ovog dela Pravopisa. Jovana Ivaniš, stipendista sa Instituta za srpski jezik SANU, govorila je o „Intonacionim karakteristikama govora voditelja u televizijskim emisijama“, analizirajući tonske, intenzitetske, temporalne i tembralne komponente intonacije na primerima različitih tipova televizijskih emisija, od informativnog do dijaloškog karaktera. Predstavljajući vrlo bogat korpus građe, Goran Milašin sa Filološkog fakulteta u Banjoj Luci uputio je referatom „O savremenom reklamnom diskursu iz derivatološkog aspekta“ na aktuelne tendencije u derivatologiji na korpusu reklamnih plakata i poruka, posebno upućujući na veliki broj slivenica sa humorističkim efektom. Jelena Srđić iz Filološke gimnazije u Beogradu predstavila je referat „Jezik medija kroz lupu srednjoškolaca: Šta čitam, a ne piše?“ u kome je na detaljan i temeljan način uputila na različite istraživačke projekte učenika koji se tiču pismenosti, i predočila ankete u kojima je analizirala kakav je odnos srednjoškolaca prema lingvističkoj literaturi, jezičkim sajtovima i stranama, ali i jeziku koji dominira u medijima.

Zanimljivi razgovori koji su usledili nakon svakog od blokova potvrdili su da je tema jezika medija danas podsticajna za dalja okupljanja i razmatranja i da otvara širok spektar različitih manifestacija jezika koje se mogu ispitivati iz više lingvističkih, ali i interdisciplinarnih uglova.